



UNIVERSITAT DE BARCELONA



**DEPARTAMENT DE TEORIA I HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ
FACULTAT DE PEDAGOGIA**

Programa de Doctorat Psicologia. Universitat de Girona
Bienni 96-98

**LA PARTICIPACIÓ SOCIAL DE LA INFÀNCIA A LA CIUTAT:
ESTUDI SOBRE L'EXPERIÈNCIA DE L'AJUNTAMENT
DE SANT FELIU DE LLOBREGAT**

Tesi doctoral presentada per:

Anna Novella Cámara

Directors de tesi:

Josep M. Puig Rovira

Jaume Trilla Bernet

Barcelona, setembre 2005

ÍNDIX FOLIAT

PRESENTACIÓ

1. EINES CONCEPTUALS SOBRE LA PARTICIPACIÓ SOCIAL DE LA INFÀNCIA A LA CIUTAT

1.1. Un punt de partida des dels referents pedagògics i conceptuals de la participació	...	5
1.2. Aproximació a la participació des de l'educació en valors, els drets dels infants i la ciutat com a context	...	15
1.2.1. La participació com a eix de la formació en valors.	...	15
1.2.2. La participació com a dret dels infants.	...	30
1.2.3. La ciutat com a context de participació dels infants.	...	39
1.3. Experiències relacionades amb la participació infantil	...	55
1.4. Condicions, criteris i formes de la participació social de la infància a la ciutat	...	75

2. METODOLOGIA I CONTEXTUALITZACIÓ DE LA INVESTIGACIÓ

2.1. Objectius de la investigació	...	101
2.2. La investigació-acció com a mètode	...	102
2.3. Tècniques de recollida d'informació	...	109
2.4. Anàlisi de la informació	...	115
2.5. Fases de la investigació	...	120
2.6. Característiques del context de l'acció educativa i antecedents de l'experiència	...	130

3. INTERVENCIÓ EDUCATIVA A LES AULES: EL PROJECTE "LA PARTICIPACIÓ DELS INFANTS A LA SEVA CIUTAT"

3.1. Disseny, desenvolupament i valoració del projecte inicial	...	153
3.1.1. Aproximació a la demanda: anàlisi de necessitats i negociació de significats.	...	155
3.1.2. Definició i validació de la proposta de projecte d'intervenció a les escoles.	...	166
3.1.3. Disseny de les sessions a l'aula.	...	174
3.1.4. Seminari "educació en valors i participació dels infants a la ciutat"	...	186
3.1.5. Desenvolupament de les sessions a l'aula i treball amb els agents implicats	...	192
3.1.6. Valoració reflexiva del projecte	...	203
3.2. Evolució del Projecte	...	225
3.2.1. Definició de la segona experiència del projecte: transformacions i innovació del projecte inicial revisat.	...	226
3.2.2. Reconstrucció del disseny de les sessions a l'aula.	...	240
3.2.3. Intervenció educativa a les aules i anàlisi amb els agents implicats	...	253
3.2.4. Valoració reflexiva de la segona experiència del projecte	...	264

3.3. Consolidació del projecte	... 289
3.3.1. Triangulació de les valoracions dels agents implicats en la segona edició	... 290
3.3.2. Evolució dels elements implicats en la definició i planificació del projecte.	... 296
3.3.3. Aplicació del projecte a les aules i concreció de les estratègies de l'acció	... 324
4. INTERVENCIÓ EDUCATIVA A LA CIUTAT: EL PROJECTE "EL CONSELL D'INFANTS" A SANT FELIU DE LLOBREGAT	
4.1. Descripció de les primeres accions desenvolupades (1997-1999)	... 353
4.1.1. Aproximació i definició de la proposta del consell d'infants	... 355
4.1.2. Concreció de l'inici del projecte i acte de constitució del primer consell d'infants	... 364
4.1.3. Principals accions desenvolupades en el marc del Consell d'Infants en aquest primer període	... 372
4.1.4. Comentaris valoratius del primer període del projecte	... 387
4.2. Evolució i concreció del projecte: Principis, accions i estratègies per a la participació (2000 – 2004)	... 391
4.2.1. Reformulació d'alguns principis per a l'acció	... 393
4.2.2. Elements clau en el desenvolupament d'un model d'intervenció: diari d'investigació d'una experiència monotoritzada	... 406
4.2.3. Comentaris valoratius de la consolidació del projecte	... 474
5. REFLEXIÓ FINAL I CONCLUSIONS	... 479
5.1 Principis i processos validats en aquesta experiència investigadora	... 482
5.2 Orientacions per a la millora de la pràctica	... 485
5.3 Possibles línies de treball i investigació	... 489
BIBLIOGRAFIA	... 491
ANNEXOS	... 505

Abans de començar, voldria dedicar unes ratlles a aquelles persones que m'han acompanyat en el camí que ha suposat aquest treball, en els moments més difícils i en els moments de plenitud, sense el suport de les quals, molt probablement, aquest treball no hauria estat possible.

Als companys del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. En especial a la Mònica, la Laura i la Inés pels seus constants ànims, per la seva implicació en el projecte "La participació dels infants a la ciutat" i per les seves aportacions que han afavorit la millora. A la Xus per ser referent de la bona pràctica en educació valors i per ser com és. A l'Elena que ha compartit moments de despatx i d'ordinador intensos. Gràcies pel suport i pels moments compartits. Als companys del GREM pels espais de formació compartits i per les oportunitats de col·laboració en projectes i accions en el marc de l'educació en valors. No puc deixar d'esmentar el suport de l'equip de coordinació del pràcticum d'Educació Social: la Inés, la Montse, la Núria Fabra, la Núria Pérez Escoda, la Marta i l'Anna. També vull mencionar molt especialment al Departament de Psicologia de la Universitat de Girona, i a l'equip d'investigació liderat pel Natxo Vila, on es van gestar els primers anys d'aquest treball i la meva formació investigadora.

A l'equip humà del projecte "Senderi, Educació en valors", en especial al consell de redacció, que durant al temps que ha durat aquest treball han fet possible que no perdés el seny. A la Carme, la Nuneta, la Raquel i la Rosa per compartir les hores baixes i "arrancarme alguna que otra risa".

A la Mònica, per l'amistat incondicional i per apropar-me al món rural. A l'Arantza, pel seu suport des de terres gironines. A la Susagna, per una amistat que sobrepassa els silencis i les distàncies. Al Takis, per vetllar per mi des de l'altre costat de l'Atlàntic.

A la Marga, per les seves orientacions metodològiques i pel suport en tots el procés d'elaboració d'aquest treball. Sense oblidar tots els viatges que hem fet juntes, durant els quals he pogut descobrir les sorpreses de fer-se gran i, com deia Sabina, dels veritables amics, per "haber echado abono en la planta que se estaba marchitando". Gràcies a tu, a l'Àngel, a la Nastia i a la Masha per tants i tants moments compartits.

Als meus pares, per estar sempre al meu costat des del silenci incondicional.

Al Jordi, per les petites coses i per fer fàcil allò que era difícil, per la paciència i la "dulzura" del seu estar, i tantes i tantes altres emocions

Al Josep M. Puig i al Jaume Trilla, per fer possible que m'endinsés a l'educació en valors i a la participació infantil; per les oportunitats d'aprendre en i de la pràctica educativa, i d'espais d'intercanvi; per ser mestres d'humanitats des de la proximitat i les curtes distàncies. La seva guia i el seu acompanyament en el desenvolupament d'aquest treball han estat una oportunitat de debatre i analitzar la formació de la participació en el marc de la ciutat. Gràcies per confiar que aquest treball podia ser possible.

Finalment, i de manera molt especial, a l'Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, per haver-me donat l'oportunitat d'implicar-me en aquest projecte durant tots aquests anys. A polítics i tècnics que van impulsar i liderar els inicis del projecte; i a aquells altres que l'han donat continuïtat. Gràcies per fer dels compromisos polítics accions educatives. Al Programa d'Infància i al Departament d'Educació, a la Rosa, al Josep M. i al Carles, per haver estat parts integrants del projecte i grans companys. A tots els tutors i monitors que, en el transcurs del projecte, han participat any rere any aportant elements per a la millora i fent possible les intervencions a l'aula. A l'Àngels Prats, per ser una gran mestra, per les emocions compartides, pel camí recorregut juntes, per la formació en l'acció i en la reflexió conjunta, per impulsar la meva creativitat com a pedagoga, per l'oportunitat de treballar juntes i descobrir la participació dels infants a la ciutat... per moltes, moltes coses que no podria resumir aquí.

Als nens i les nenes que han participat en el projecte de les escoles i en el Consell d'Infants, especialment aquests últims, ja que, sense la seva implicació i el seu compromís en el projecte de ciutat, aquest treball no tindria sentit. Acompanyar-los en el dia a dia del Consell ha estat una oportunitat única per aprendre al seu pas i amb el seu exercici de ciutadans, el valor de la participació i de la ciutat.

Aquest treball és producte de molts moments compartits amb tots vosaltres i de les sinèrgies que han fet que aquest treball pogués ser possible. **GRÀCIES a tots i a totes!!!**